
A joggal való visszaélés megítélésének nehézségei a családjogi perekben

Kriston Edit* – Juhász Zsakin**

Hol húzódik a határ a jogos és a jogellenes magatartás között? Mikor mondhatjuk, azt, hogy a jogosult alanyi jogát visszaélésszerűen gyakorolja? Mikor állapíthatjuk meg, hogy egy házassági bontóper során az egyik fél jogellenesen használja ki a számára adott jogi lehetőségeket a másik féllel szemben? Milyen formában tudja ezt megvalósítani? Ezek a kérdések nem feltétlenül számítanak nívóumnak a magyar családjogi bíráskodás gyakorlatában, ugyanakkor megválaszolásukra igen kevesen vállalkoztak a jogirodalomban vagy akár a joggyakorlatban. Jelen tanulmány célja egyfelől, hogy válaszokat keressen ezekre a kérdésekre, másrészt, hogy tudományos vitát indítson az alapelv családjogban való megjelenésével kapcsolatban.

Kulcsszavak: joggal való visszaélés, családjog, alapelv, magánjog

Difficulties in interpretation of abuse of right in Hungarian family law cases

Where is the line between legitimate and unlawful behaviour? When can we say that an entitled person is exercising their rights in an abusive way? How can we determine whether one party is unlawfully exploiting the legal options available to them against the other party in divorce proceedings or other family law cases? How should this be interpreted? Although these questions are not new to the Hungarian courts, only a few people have attempted to answer them in the legal literature or practice. This study aims to provide answers to these questions on the one hand, and to initiate a scientific debate on the application of this principle in family law, on the other hand.

Keywords: abuse of law, family law, principle, civil law

<https://doi.org/10.32980/MJSz.2025.3.142>

1. Bevezetés

A házassági bontóperek során a felek számos jogi eszközzel élhetnek jogaik, érdekeik érvényesítése érdekében. Az utóbbi időben megfigyelhető azonban, hogy mindezt nem rendeltetésszerűen, inkább kifejezetten a másik fél hátrányára alkalmazzák, mintegy eszközként használva a saját érdekük érvényre juttatása érdekében. Ez a jelenség a joggal való visszaélés esetkörébe tartozhat, amelynek sajátossága, hogy nemcsak az eljárás menetére, annak elhúzóására, az

* Egyetemi adjunktus, Miskolci Egyetem, Állam- és Jogtudományi Kar, Civilisztikai Tudományok Intézete, Polgári Jogi Tanszék.

** Joghallgató, Miskolci Egyetem, Állam- és Jogtudományi Kar.

igazságszolgáltatás zökkenőmentességének biztonságára, hanem a felek és a gyermekek érdekeire tekintettel is súlyos hátrányai lehetnek. Úgy gondoljuk, ez a téma egy rendkívül komplex, tudományterületeken átívelő kérdéskört ölel fel. A jogi kutatás és vizsgálódás mellett nagyon erősen figyelembe kell vennünk az emberi, érzelmi oldalt is, hiszen egy olyan pszichológiai és szociológiai szempontból is szenzitív élethelyzetet elemzünk, amely konkrét emberi kapcsolatokat, emberi viselkedések dinamikáját foglalja magában.

A családjogi perek olyan körülményeket teremtenek, amelyek során a felek érzelmi feszültségei, egymás közötti konfliktusai könnyedén hatással lehetnek arra, hogy miként és milyen eszközökkel lépnek fel az igényérvényesítés során. Ezekben a helyzetekben sokszor érzékelhetünk feszültséget a jogi normák és az emberi érzelmek között, hiszen a családjogi perek során felszínre törhet mindaz a sérelem és elnyomott érzelmek, amely kihathat a felek eljárási magatartására, ezáltal a jogérvényesítésre is. A joggal való visszaélés – különösen a családjogi esetekben –, morális és etikai kérdéseket is felvethet, így például azt, hogy az eljárás rosszhiszemű manipulációja milyen rövid- és hosszútávú hatással van a családtagokra, különösen a gyermekekre. Az utóbbi évek joggyakorlata rámutat arra, hogy a jogalanyok hozzáállása, magatartása jelentősen megváltozott ezekben az eljárásokban.

2. A joggal való visszaélés elmélete és gyakorlata

Az egyik legrégebbi jogelv szerint az, aki a saját jogával él, nem sért másokat (*qui suo iure utitur, neminem laedit*). Ez az általános érvényű elv már a római jog korai időszakában megjelent, kiforrott formáját azonban a glosszátorok, majd kommentátorok munkássága során nyerte el. Amikor az árugazdaság és az árutulajdon felváltotta a naturálgazdálkodást, a magántulajdoni rend megszilárdult és egyértelművé vált, hogy az *alterum non laedere* elv alapján a tulajdonjog sem gyakorolható korlátlanul, csakis mások jogainak tiszteletben tartásával, azok sérelme nélkül. Kezdetben csupán azokat a tulajdonosi magatartásokat nem ismerték el, amelyek mögött valamilyen ártó szándék, aljasság, azaz *sikán* húzódtott meg. Később azonban a kizárás alapja fokozatosan bővült: már a saját érdeket nélkülöző, ésszerűtlen vagy önkényes joggyakorlást is elutasították.¹

A joggal való visszaélés tilalma mint alapelv, régóta a magyar magánjog részét képező elvi jelentőségű jogtétel. Az autonóm mozgástér szabadságának természetes gátjaként igyekszik meghatározni azokat a kereteket, amelyek ahhoz szükségesek, hogy a joggyakorlás látszólagos megvalósítása ne járhasson mások jogainak sérelmével.

Étienne Louis Josserand „*De l'esprit des droits et de leur relativité. Théorie dite l'abus des droits*” című munkájában értekezett arról, hogy jogszerűnek csak az olyan joggyakorlás tekinthető, amely az említett jog rendeltetésével megegyezik. Éppen ezért, a jog gazdasági és szociális rendeltetésének megismeréséhez vizsgálni kell a rendelkezés okát, célját, és azt is, hogy mi volt a jogalkotó eredeti elképzelése, azaz

¹ Gellért György (szerk.): *A Polgári törvénykönyv magyarázata* 1. Közgazdasági és Jogi könyvkiadó, Budapest, 1995, 88-89. o.

mit kívánt elérni az adott jogszabállyal. Rendeltetésellenes, és ezáltal jogszerűtlen az olyan joggyakorlás, amely az adott jog társadalmi funkciójával, céljával, rendeltetésével ellentétes irányban hat.²

Az elmélet a szociálisan mindig is érzékeny magyar magánjogtudományában számos követőre talált. *Sárándi Imre* nagyívű monográfiájában azt a kérdést teszi fel a joggal való visszaélés kapcsán, hogy „*hogyan lehet egy jogos magatartás mégis jogtalan, közelebbről hogyan lehet valamely polgárjogi rész szabály által biztosított cselekvési lehetőséget más, esetleg ugyanazon törvény szabálya szerint jogellenesnek minősíteni.*”³ Első ránézésre ugyanis ez a két helyzet ki kell, hogy zárja egymást. Ha azonban a jogot és a jogtalanságot – *Sárándi* szavaival élve – nem mint egy áthatolhatatlan szakadék két oldalán álló, egymással örökké és feltétlenül szembenálló „szomszédvárat” nézzük, hanem figyelembe vesszük a közöttük lévő átmeneteket, máris megtalálhatjuk a kérdésre a választ. Ezen túlmenően hangsúlyozza, hogy az elvi tétel lényegét mindenképpen általános jelleggel szükséges meghatározni, és semmiképpen sem különös szabályként. Ennek oka, hogy a túl sok különös szabály azt eredményezi, hogy a jog tartalma megismerhetetlenné, bonyolulttá, ezáltal átláthatatlanná válna. Másfelől azonban – írja *Sárándi* –, nem szabad elfelejteni, hogy az adott jog társadalmi rendeltetése időről-időre változik, ami miatt szükségtelen, hogy valamennyi anyagi jog tartalmi határait részletesen körülírjuk.⁴ *Sárándi* három fajta norma között tesz különbséget: az alap-, a közvetítő, valamint az általános normák között. Azt, hogy egy adott jogszabály e három kategória közül melyikbe sorolható, a megalkotásánál figyelembe vett absztrakció foka határozza meg. Ez alapján az egyes jogintézményekre vonatkozó normák az absztrakció legalacsonyabb formájaként léteznek, ezáltal az *alapnormák* közé sorolhatjuk őket. *Általános norma* ezzel szemben az olyan szabály, amely az adott jogág vagy esetleg az egész jogrendszer szintjéhez mért absztrakció fokán jött létre, vagyis az absztrakciós szint ezeknél a legmagasabb. A kettő között pedig számtalan *közvetítő norma* található, amelyek az előbb említett két szélsőséget kötik össze és ezek értelmezését segítik. *Sárándi* gondolatmenetét tovább folytatva kifejti, hogy ha valamely magatartás az alapnorma tükrében jogos, azonban jogtalannak minősül a közvetítő szabállyal szemben, akkor még nincs szükség arra, hogy a legáltalánosabb alapelveket kifejező normák segítségével küzdjünk a magatartás ellen, ugyanis a közvetítő szabály megfelelő alkalmazásával elérhető a rendellenes helyzet megszüntetése. Ha azonban egy adott magatartás egyaránt jogosnak tűnik az alap- és a közvetítő szabályok szerint, viszont jogtalan az általános normák szintjén, akkor ilyen helyzetben megvalósulhat a joggal való visszaélés.⁵

Eörsi Gyula szerint a joggal való visszaélés lehetőségén mindig mások magánérdekének sérelmét értették. Ezekben az esetekben is azonban csak akkor volt vitathatatlan a joggal való visszaélés tilalma, ha a jogosultság önmagában is

² Bíró György – Lenkovics Barnabás: Általános rész I. In.: Bíró György (szerk.): Általános tanok és személyek joga. Novotni Alapítvány a Magánjog Fejlesztéséért, Miskolc, 2013, 76. o.

³ Sárándi Imre: Visszaélés a joggal. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1965, 185. o.

⁴ Sárándi i.m. 187-188. o.

⁵ Sárándi i.m. 188-190.o.

pusztán formálisan állt fenn és a visszaélés nem az adott jog gyakorlásának módjában nyilvánult meg, hanem a jogosultság látszatának előállításában és a látszat szerinti eljárásban. A joggyakorlatban megnyilvánuló esetek alapján Eörsi két jól elkülöníthető részre osztotta fel az ilyen jellegű magatartásokat: az első esetben a joggal való visszaélés megnyilvánulását „technikai-dogmatikai konstrukcióként” azonosította, ezekben az esetekben ugyanis maga a jogosultság hiányzott. Példaként hozta erre, ha valaki a csalárdul kieszközölt ítélet alapján kéri a döntés végrehajtását. A másik esetben álláspontja szerint a jogosultság elvontan véve fennáll, éppen ezért a jog gyakorlásának módja, mikéntje, illetőleg háttere volt az, ami az alapelvi tilalomba ütközött. Ezek tipikusan azok az esetek, amelyekben valaki a jogával kizárólag más bosszantására, esetleges megszarolása érdekében él, anélkül, hogy a jog gyakorlását a saját törvényes érdeke motiválná. Ezekben az esetekben, ahogyan Eörsi írja, a jogellenesség objektív ténye részben szubjektív, részben azonban objektív tényezőkön alapszik: a szubjektív elem a másik fél bosszantása, zavarása, valamint az erre irányuló célzat, az objektív tényező a saját érdek hiánya.⁶

A *Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény* (a továbbiakban: *régi Ptk.*) szabályozása is jól mutatta, hogy a joggal való visszaélés tilalma kiterjedhet bármely jogosultság gyakorlására, anélkül, hogy az ártó szándék fennállna, önmagában a visszaélésszerű joggyakorlás ténye elegendő a jogellenes magatartás megállapításához. A joggal való visszaélés tilalma mint általános tilalom az európai jogirodalomban a 16. századtól jelenik meg. Az idő múlásával, a 20. századra, Európa-szerte kiforrott bírói gyakorlata és gazdag jogirodalma alakult ki. Az ezidő alatt szerzett és felhalmozott tapasztalatokat építette be szabályozási rendszerébe a régi Ptk. is, hasonlóan a hatályos Polgári Törvénykönyvünkhöz (*2013. évi V. törvény*, a továbbiakban *Ptk.*), amely bevezető rendelkezései között, önálló (*sui generis*) törvényi tényállásként fogalmazza meg a joggal való visszaélés tilalmát.⁷

A régi Ptk. hatályba lépésével a joggal való visszaélés tilalma generálklauzulaként a tételes jog részévé vált. A régi Ptk. 5. § (1) bekezdése tiltja a joggal való visszaélést, majd a (2) bekezdés nevesíti azokat az eseteket, amelyekben a jog gyakorlása visszaélésnek minősül. *„Joggal való visszaélésnek minősül a jog gyakorlása, ha az a jog társadalmi rendeltetésével össze nem férő célra irányul, különösen ha a nemzetgazdaság megkárosítására, a személyek zaklatására, jogaik és törvényes érdekeik csorbítására vagy illetéktelen előnyök szerzésére vezetne.”*⁸ A régi Ptk. *„ha az a jog társadalmi rendeltetésével össze nem férő célra irányul”* fordulatából jól kivehető, hogy a joggal való visszaélés alatt valamely alanyi jog nem rendeltetésszerű használatával összefüggő magatartást kell értenünk. A joggal való visszaélés általános jellemzőiként elmondhatjuk, hogy a visszaélésszerű cselekmények köre kifejezetten a jogos és jogellenes magatartások közötti *határvonalat* alkotják. Joggal való visszaélés ugyanis abban az esetben is megvalósulhat, ha a joggyakorlónak nem állt szándékában kárt okozni, és nem szükséges vizsgálni a jó- vagy rosszsziszteműségét. Ezen elv megsértésének

⁶ Eörsi Gyula: A jogi felelősség alapproblémái. A polgári jogi felelősség. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1961, 313.o.

⁷ Gellért(szerk.): i.m. 88-90 o.

⁸ Régi Ptk 5. § (1)-(2) bekezdés.

megállapításához nem szükséges tényleges érdeksérelmet okozni, elegendő az is, ha a magatartás védett érdeket veszélyeztet, érdeksérellemmel fenyeget. A törvényi megfogalmazás néhány fontosabb megjelenési esetet is említ, mint például, a nemzetgazdaság megkárosítása, a személyek zaklatása, jogaik és törvényes érdekeik csorbítása, illetve, ha a visszaélésszerű magatartás folytatása illetéktelen előnyök szerzéséhez vezetne.⁹

A hatályos Ptk. a joggal való visszaélést szintén generálklauzulaként jeleníti meg alapelvei között, azzal a lényeges különbséggel, hogy a normaszöveg már nem tartalmazza a rendeltetésselenes joggyakorlásra visszavezethető fogalmi meghatározást. Alanyi jogainkat kizárólag rendeltetésüknek és céljaiknak megfelelő keretek között gyakorolhatjuk. Ha alkalmazásukra ezzel ellentétesen kerül sor, akkor nem számíthatnak a törvény által biztosított védelemre, elismerésre. Az alanyi jogok szabad gyakorlásának határvonalát a rendeltetésszerűség határozza meg, ezzel korlátot szabva az egyén szabadságának, a személyi autonómia kiterjedésének. A rendeltetésszerű joggyakorlás biztosítja az autonóm mozgástér keretein belül maradást, vagyis az alanyi jogok határvonalainak tiszteletben tartását.¹⁰

A joggyakorlat oldaláról elmondható, hogy a Kúria következetes joggyakorlata alapján a joggal való visszaélés mindig egy adott alanyi jog gyakorlásával kapcsolatosan és nem általában véve valósul meg, hanem akkor, ha egy jog gyakorlása ugyan nem ütközik semmilyen más konkrét tilalomba, azonban a joggyakorlás jogellenessége azért mutatható ki, mert a jog gyakorlásának e módja nem advekvát a rendeltetésével.¹¹ Annak a vizsgálata, hogy a fél valamely jogát visszaélésszerűen gyakorolja-e, nem szorítkozik kizárólag a szemben álló felek törvényes érdekeinek a vizsgálatára, a jog gyakorlása nem zárható ki azon az alapon, hogy az ellentétes érdek – akár méltányosságból való – érvényesülését szolgálja. A bíróságnak nem a két szemben álló fél érdekének az összemérése a feladata, hanem arra a kérdésre kell választ adnia, hogy az alanyi jog gyakorlójának milyen törvényes érdeke fűződik a joga gyakorlásához, illetve, hogy annak a gyakorlása nem irányul-e kifejezetten a másik fél zaklatására, vagy megkárosítására.¹²

A joggal való visszaélés természetével kapcsolatban a legfőbb ítélkező testület kitért arra is, hogy a Ptk. 1:5. § (1) bekezdésében foglalt rendelkezés nem önálló törvényi tényállás, amennyiben az önmagában nem jogosít és nem kötelez, vagyis nem teremt önállóan érvényesíthető, kikényszeríthető alanyi jogot, kötelezettséget, ennek megfelelően nem szolgálhat egy konkrét jogvita eldöntésének kizárólagos alapjául. A polgári jogvitát a Ptk. konkrét normái alapján kell eldönteni és a generálklauzulák ezek értelmezésénél jutnak majd szerephez. A joggal való visszaélés általános tilalma a bíróság számára a tilalomba ütköző joggyakorlás esetén a korrekció lehetőségét biztosítja a magatartás megítélésekor, annak másként – a visszaélésszerű jelleg figyelmen kívül hagyásával történő – minősítésére,

⁹ Gellért(szerk.): i.m. 90-92. o.

¹⁰ Vékás Lajos – Gárdos Péter (szerk.): A Polgári Törvénykönyv magyarázatokkal. Complex, Budapest, 2013, 74-75 o.

¹¹ BH 2018.347.

¹² BDT 2003.746., Pfv.I.20.517/2015/10.

megítélésére adhat alapot.¹³ A joggal való visszaélés akkor állapítható meg, ha egy jog gyakorlása ugyan nem ütközik semmilyen más konkrét tilalomba, azonban a joggyakorlás jogellenessége azért mutatható ki, mert a jog gyakorlásának módja nem felel meg a rendeltetésének.¹⁴

A joggal való visszaélés tilalmának alkalmazása során minden esetben van tehát egy alanyi jog, melynek gyakorlása a legtöbb esetben jogszerű, azonban az egyedi eset körülményeiből fakadóan a helyzet visszaélésszerűvé válik. A visszaélést előidéző magatartás megnyilvánulhat tevőlegesen (*aktív*), illetve nem tevőlegesen, mulasztásos (*passzív*) formában is. A tevőleges és nem tevőleges alakzatok között megjelenő különbség a szankciók kiszabása körében kap szerepet. Előbbi esetben az érintett alanyi jog érvényesülése nem tud megvalósulni, vagyis az nem képes a célzott joghatás kiváltására. Ennek szankciójaként említhetjük tipikusan a magatartás abbahagyására kötelezést, illetve a kártalanítás intézményét. Ezzel szemben a passzív alakzat alatt a joggal való nem tevőleges, illetve mulasztásos tevékenységet értünk, ahol tehát a célzott joghatás nem érhető el a tanúsított visszaélésszerű magatartással. A joggal való visszaélés révén elkerülni kívánt joghatás jogi úton csak akkor kényszeríthető ki, ha azt a törvény kifejezetten megengedi. Ha ugyanis valakinek joga van arra, hogy ne tegyen meg egy nyilatkozatot vagy tartózkodjon bizonyos magatartástól, akkor őt ilyen cselekvésre – például pénzfizetésre, vagyontárgy vagy birtok átadására, nyilatkozattételre – nem lehet pusztán az alapelvek alapján kötelezni. Ilyen esetekben csak akkor lehet jogi kötelezettséget megállapítani, ha azt egy konkrét jogszabály előírja. Ennek oka, hogy az ilyen magatartás jogi következményekkel jár, például új jogviszonyt hoz létre, meglévőt módosít vagy szüntet meg.¹⁵

3. Joggal való visszaélés a családjogban (?)

A joggal való visszaélés a magánjog szinte majdnem minden területén megjelenik manapság.¹⁶ A korai joggyakorlat alapján elsősorban az ingatlanokkal kapcsolatos dologi és kötelmi jogi kérdésekben volt hangsúlyos, mint például a közös tulajdon, lakásbérlet vagy a társasháztulajdonnal kapcsolatos jogviták. Ezt meghaladóan az üzleti élethez kapcsolódó jogügyletek, majd a munkajogi jogviták kerültek előtérbe, ahol a joggal való visszaélés jelenléte ma is dominánsan megfigyelhető. Az ügyek tárgyától elvonatkoztatva az is megállapítást nyert, hogy a joggal való visszaélés a

¹³ Pfv.VI.20.466/2017/8.

¹⁴ BH2025. 89.

¹⁵ A Kúria joggyakorlat elemző csoportjának összefoglaló jelentése – a joggal való visszaélés ítélkezési gyakorlata. In: https://kuria-birosag.hu/sites/default/files/joggyak/a_joggal_valo_visszaeles_-_joggyakorlat_elemzo_csoport_vegso.pdf letöltve: 2025.08.28. 6. o.

¹⁶ Lásd ehhez például: Pusztahelyi Réka: Abuse of the Right of Unilateral Termination in Contract Law. *Acta Universitatis Sapientiae Legal Studies*, 2018/ 7. 49-60. o.; Juhász Ágnes: Abuse of Right within the Civil Law and Beyond. *Analele Universitatii de Vest Din Timisoara Serie Dept / Annals of the Timisoara West University Law Series*, 2016/1. 5-26. o.

legtöbb esetben valamely szükséges jognyilatkozat megtételének megtagadásában öltött testet, míg más jellegű magatartások kevésbé fordultak elő.¹⁷

A családjog kapcsán a bírói gyakorlat kezdetben azt az álláspontot tükrözte, hogy ezekben a jogviszonyokban joggal való visszaélés nem fordulhat elő.¹⁸ Ennek oka főként az volt, hogy ebben az időszakban még a *házasságról, a családról és a gyámságról szóló 1952. évi IV. törvény* (a továbbiakban: *Csjt.*) valamint a régi Ptk. egymáshoz való viszonya kapcsán a kettő éles elválasztása mellett tette le a jogalkotó a voksát. Később azonban egyre markánsabbá vált az a nézet, ami alapján a két jogszabály között igen is komoly kapcsolat van, hiszen a *Csjt.* speciális normáinak hiányában a régi Ptk. rendelkezései voltak irányadóak. Különösen igaz volt ez a különböző családjogi jognyilatkozatok, valamint a családtagok közötti szerződéses jogviszonyok esetében. Azzal, hogy a hatályos Ptk. szabályanyagába integrálta a családjogi rendelkezéseket, a joggal való visszaélés megjelenése már a családjogi jogvitákban sem kérdőjelezhető meg. Álláspontunk szerint a korábbi joggyakorlatban megjelenő, elsősorban az adott jognyilatkozat megtételével kapcsolatos eseteken túl számos további olyan élethelyzet is adódhat, amikor a joggal való visszaélés szerephez jut ezekben a jogvitákban. Éppen ezért jelen tanulmányban – a terjedelmi korlátokra tekintettel – csak ez utóbbi kérdéskörre térünk ki részletesebben.

4. A szülői felügyelet és kapcsolattartás körében megjelenő visszaélésszerű joggyakorlás

A családjogi eljárásokban a gyermek sorsát érintő kérdések, különösen a szülői felügyeletet rendező döntés, kiemelt figyelmet kapnak, mivel ezek közvetlenül befolyásolják a gyermek jólétét és fejlődését. Ezen a területen különösen érzékeny pontot jelent a visszaélésszerű joggyakorlás. Ilyen magatartásnak kell tekinteni például, amikor az egyik szülő a gyermek érdekében hivatkozva, valójában saját érdekét érvényesítve próbálja befolyásolni a döntéshozatalt. A *szülői felügyelet visszaélésszerű gyakorlása* különösen akkor jelenhet meg álláspontunk szerint, amikor a szülő nem a gyermek javát, hanem a másik szülővel szembeni bosszút, hatalmi fölényt vagy éppen az anyagi előny megszerzését tartja szem előtt. A tanulmány jelen pontjában olyan tipikus visszaélésszerű magatartásformákat

¹⁷ Tercsák Tamás: A joggal való visszaélés bírói gyakorlatáról - Ingadozó dogmatika. *Jogtudományi Közlöny*, 2022/4. 157-159.o.

¹⁸ A családi viszonyokat nem a Ptk., hanem a Családjogi Törvény szabályozza, amelyből következően a családjogi viszonyok rendezésénél a családjogi szabályok kerülnek alkalmazásra. Jogszabálysértő módon járt el ezért a bíróság, amikor a *Csjt.* által szabályozott, a szülői felügyelet gyakorlásával, illetőleg a láthatással kapcsolatos nyilatkozatot a Ptk. 5. §-ának (3) bekezdése alapján ítélettel pótolta. BH 1986.8.327. A családi viszonyokat nem a Ptk., hanem a Családjogi törvény (*Csjt.*) szabályozza, a családjogi szabályok kerülnek alkalmazásra.

Az örökbefogadás engedélyezéséhez szükséges nyilatkozat, amely a gyermekkel való családi kapcsolat megszűnését eredményezi, a szülő legszemélyesebb joga. A *Csjt.* ezért olyan rendelkezést, amely lehetővé tenné, hogy a szülői hozzájárulást a bíróság az ítéletével pótolja, nem tartalmaz. Tévedett ezért a bíróság, amikor a *Csjt.* által szabályozott, az örökbefogadás engedélyezéséhez szükséges szülői hozzájárulást [*Csjt.* 48. §-ának (2) bekezdése] a Ptk. 5. §-ának (3) bekezdése alkalmazásával ítélettel pótolta. BH 1992.1.28 I.

tekintünk át, amelyek a szülői felügyelet körében fordulhatnak elő. *Mire is gondolunk pontosan?* Például: a gyermek eszközként való használata, a másik szülővel való kapcsolattartás akadályoztatása, a szülői felügyeleti jog hatalmi jogként való felhasználása.

Úgy gondoljuk, hogy ezek a magatartások olyan helyzeteket idézhetnek elő, amelyek hátrányosan befolyásolhatják az érintett gyermekek *személyiségfejlődését és érzelmi biztonságát*. Az ilyen szülői viselkedések gyakran elmélyítik a konfliktust, és hosszú távon visszás, bosszús kapcsolattá alakíthatják a szülők egymás közötti viszonyát. Véleményünk szerint kiemelten fontos, hogy a döntéshozó hatóságok, különösen a bíróságok és a gyámhatóságok, felismerjék és megfelelően kezeljék ezeket a helyzeteket annak érdekében, hogy a gyermekek a lehető legkisebb mértékben sérüljenek a szétválás következtében.

A Ptk. IV., Családjogi Könyve nem csupán megemlíti, hogy a házasság felbontása során a közös kiskorú gyermek érdekeit figyelembe kell venni, hanem a gyermek jogainak és érdekeinek fokozott védelmét – a nemzetközi és európai jogelvekkel összhangban – alapvető szinten rögzíti.¹⁹ Bár a Ptk. nem használja a nemzetközi dokumentumokban elterjedt „*the child's best interest*” kifejezést, tartalmilag mégis annak megfelelő védelmi elveket és intézkedéseket fogalmaz meg. A „*fokozott védelem*” itt azt jelenti, hogy az adott helyzetben a gyermek számára legmegfelelőbb, érdekeit leginkább szolgáló megoldást kell választani.²⁰

Az is elmondható, hogy a szülői felügyeletet érintő rendelkezés a házassági bontóperek egyik legfontosabb járulékos kérdése; a házasság felbontására irányuló közös megállapodást például ezen kérdésre, illetve a gyermek lakóhelyét érintő kérdésre vonatkozó megegyezés nélkül nem is lehetséges beadni.²¹ Ha nem sikerül a szülőknek ebben a két nagyon jelentős kérdésben megállapodni, akkor a bíróságra hárul az a feladat, hogy a gyermek érdekének megfelelő döntést hozzon a kérdésben. A Ptk. 4:167. § (1) bekezdése kimondja, hogy a különélő szülők megállapodásának hiányában – kérelemre vagy a gyermek érdekében hivatalból – a bíróság dönt arról, hogy a szülői felügyeletet melyik szülő gyakorolja. A bíróság ebben az esetben azt fogja mérlegelni, hogy a gyermek szellemi, testi, érzelmi, erkölcsi fejlődése melyik szülő gondozásában biztosítható kedvezőbb módon.

A bíróság közös szülői felügyeletet kivételesen, a jogszabályban meghatározott kritériumoknak megfelelően és a gyermek érdekét szem előtt tartva rendelhet el, valamint hasonló szempontok alapján mérlegel a szülők megállapodása esetén is.²² A szülői felügyeletre vonatkozó elvek alapján fontos kiemelni, hogy a szülők felügyeleti jogukat a kiskorú gyermek testi, szellemi, erkölcsi fejlődésének

¹⁹ Ptk. 4:2. § (1) bekezdés.

²⁰ Nagy Márta: „A házasság megszűnése” in: Jakab András – Fekete Balázs (szerk.): *Internetes Jogtudományi Enciklopédia* (Családjog rovat, rovatszerkesztő: Hegedűs Andrea), 2018. 12. o.

²¹ Ptk. 4:21. § (4) bekezdés: „Ha a házastársak közös szülői felügyeletben állapodnak meg, a kapcsolattartás kérdésében nem kell megegyezniük, a gyermek lakóhelyét azonban meg kell határozniuk.”

²² Kóczán Lilla: Az elvált szülő felelőssége – a szülői felügyeleti jog és a kapcsolattartás rendezése a tárgyalóteremtől a közvetítőig, *Themis*, 2020. december, ELTE Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola, Budapest, 2020, 77 o.

megfelelően, egymással együttműködve kötelesek ellátni.²³ Fontos, hogy ez az *együttműködési kötelezettség* természetesen kiterjed a közös szülői felügyelet gyakorlására is. A Ptk. 4:170. § (2) bekezdésében foglaltak alapján megállapítható, hogy *ha a szülők már nem tudnak együttműködni, a közös szülői felügyeletet a bíróság bármelyik szülő kérelmére megszüntetheti*. A Kúria Pfv.20.672/2024/5. számú határozatában kitért arra, hogy *a szülők együttműködésének hiánya megalapozza a közös szülői felügyelet megszüntetését, ami egyúttal azt is jelenti, hogy együttműködés hiányában a közös szülői felügyelet elrendelésének nincs helye*. Ez a megállapítás különösen akkor nyer jelentőséget, ha az egyik szülő kezdetben – vagy később látszólagosan – együttműködik, később azonban szándékosan akadályozza az együttműködést. Ilyen esetben ugyanis megalapozottan felmerülhet a visszaélészerű joggyakorlás gyanúja. Ennek megállapításához azonban elengedhetetlen, hogy az együttműködés ellehetetlenítése kizárólag az egyik fél magatartására legyen visszavezethető. A Kúria fentebb hivatkozott precedensértékű határozatában azt is rögzíti, hogy amennyiben az együttműködés hiánya mindkét fél felróható magatartására visszavezethető, akkor egyik fél sem hivatkozhat a másik egyoldalú elzárkózására, akadályoztatására. Ez alapján megállapítható, hogy a közös szülői felügyeleti jog visszaélészerű gyakorlása, különösen az együttműködési kötelezettség vonatkozásában, csak akkor állapítható meg, ha kizárólag az egyik fél szándékos, tartósan akadályozó magatartása áll az együttműködés hiányának hátterében. Ha az együttműködés ellehetetlenülése mindkét félnek felróható, úgy a visszaélészerű joggyakorlás nem állapítható meg.

A Ptk. 4:146. § (2) bekezdése szerint a szülői felügyelet esetei közé tartozik például a kiskorú gyermek neve meghatározásának, gondozásának, nevelésének, tartózkodási helye meghatározásának joga. Itt is megjelenik a már korábban is említett együttműködési kötelezettség, amelynek értelmében a gyermek testi, szellemi, érzelmi, erkölcsi fejlődésnek érdekében a szülők kötelesek feladataikat együttműködve ellátni. A Ptk. 4:168. § (1) bekezdése szerint, *ha a bíróság a szülői felügyelet gyakorlására az egyik szülőt jogosítja fel, a gyermekétől különélő szülő a szülői felügyeleti jogokat a gyermek sorsát érintő lényeges kérdések kivételével nem gyakorolhatja*. Vagyis, a gyermeket érintő lényeges kérdésekben, mint például a gyermek nevének meghatározása, esetleg megváltoztatása, tartózkodási helyének, állampolgárságának, illetve iskolájának megváltoztatása, a különélő szülő is gyakorolhatja az együttdöntés jogát.

Ezen jogosultságok gyakorlása könnyen visszaélészerű magatartások alapjává válhat, különösen konfliktusos bontóperek vagy elmergesedett szülői viszonyok esetén. Visszaélészerű magatartásként jelenhet meg például a gyermek tartózkodási helyének egyoldalú megváltoztatása, különösen alattomos módon akkor, ha az hosszú időre, akár végleges jelleggel történik. Ennek következtében a különélő szülővel való kapcsolattartás is megnehezedik, amelynek komoly hatásai lehetnek a gyermek érzelmi állapotára is. A Ptk. rendezi a különélő szülővel való kapcsolattartás jogát. A vonatkozó szakasz értelmében *a gyermeknek joga, hogy*

²³ Ptk. 4:147. § (1) bekezdés.

*különélő szülőjével személyes és közvetlen kapcsolatot tartson fenn. A gyermeket nevelő szülő vagy más személy köteles a zavartalan kapcsolattartást biztosítani.*²⁴

A vonatkozó törvényi rendelkezést megvizsgálva jól látható, hogy a gyermeket nevelő szülő köteles biztosítani a másik szülő zavartalan, közvetlen és személyes kapcsolattartását a gyermekkel. Noha az új Ptk. alapján elbírálható ügyekben már nem alkalmazható, a szülői felelősség megítélésében általános elvi iránymutatásként mégis fontosnak tartjuk megemlíteni a *Legfelsőbb Bíróság 17. számú irányelvének* VI. pontjában foglalt rendelkezéseket, amely megerősíti a Ptk. kapcsolattartásra vonatkozó szabályanyagát is: *„A gyermekétől külön élő szülő joga és kötelessége, hogy a gyermekével kapcsolatot tartson fenn, vele rendszeresen érintkezzék (a kapcsolattartás joga), a gyermeket nevelő szülő vagy más személy pedig köteles a zavartalan kapcsolattartást biztosítani. A házasság felbontása ennél fogva nem járhat azzal a következménnyel, hogy szüleinek egyikét a gyermek elveszítse. Mind a szülőnek, mind a gyermeknek törekednie kell a szülő-gyermeki kapcsolat fenntartására, mert a gyermek érdekében az áll, ha továbbra is maga mellett tudja mindkét szülőjét, és különösen az élet sorsfordulóinál, tanulmányai megválasztásában, az életre való felkészülésében számíthat segítségükre. A gyermeknek az egyik szülőnél történt elhelyezése nem érinti a másik szülőnek azt a jogát és kötelességét, hogy a gyermeket rendszeresen látogassa, szeretetét kinyilvánítsa, gyermekével a meghitt viszonyt fenntartsa.*”²⁵

Abban az esetben azonban, ha a gondozó szülő úgy kívánja megváltoztatni a gyermek tartózkodási helyét, hogy arról a másik szülőt nem értesíti, sőt ezzel kifejezetten az a célja, hogy akadályozza vagy ellehetetlenítse a kapcsolattartást, akkor a szülő alanyi jogait nem rendeltetésszerűen, hanem kifejezetten hátrányokozás céljából gyakorolja. Ez a magatartás már a joggal való visszaélés körébe tartozik. Ugyancsak ilyennek tekintjük azokat az eseteket, amikor a különélő szülő az *együttdöntési jogával visszaélve* akadályozza az egyébként ésszerű és a gyermek érdekét is szolgáló változásokat, csak azért, hogy a másik szülővel való konfliktusos kapcsolatából eredően megnehezítse az adott változás bekövetkezését. Szintén megalapozhatja a joggal való visszaélés megállapítását az is, amikor a *kapcsolattartási jog gyakorlásával kíván visszaélni* a jogosult. A kapcsolattartás korlátozására irányuló szülői magatartás mögött ilyenkor meg kell húzódnia egy ártó, alattomos szándéknak, amely történhet a gyermekekkel együtt élő szülő saját, későbbi perbeli pozíciója megerősítése érdekében a kapcsolattartás minimalizálásával, illetve szolgálhatja azt a célt is, hogy a másik szülő új élethelyzetét ellehetetlenítse, hiszen a közös szülői felügyeletre hivatkozással, a kapcsolattartás ürügyén lényegében a mindennapi életvitelében rendszeresen jelen lehet.²⁶

Ezen visszaélésszerű tevékenységek a házassági bontóperek során a legtöbb esetben nagyon érzékeny élethelyzeteket érintenek. Amikor a manipuláció jelenségére gondolunk, legtöbbször egy alattomos, tudatosan ártó szándékot láthatunk a háttérben. *Vajon mit élhet át egy gyermek, amikor az egyik szülő*

²⁴ Ptk. 4:178. § (1) bekezdés.

²⁵ A Legfelsőbb Bíróság a gyermek elhelyezésével kapcsolatos szempontokról szóló 17. számú irányelvének VI. pontja.

²⁶ Kúria Pfv. 20.034/2024/8.

tudatosan a másik ellen próbálja befolyásolni őt? Ezzel egy másik visszaélésszerű magatartásra szeretnénk áttérni, mégpedig arra az esetre, amikor *az egyik szülő a másik szülő szándékos kizárására törekszik* a gyermek életéből. Ha az egyik szülő célja kifejezetten az, hogy a másik szülőt kizárja a gyermek életéből, és ennek érdekében igyekszik őt elidegeníteni tőle, ezt gyakran érzelmi manipuláción keresztül teszi. Ez a jelenség mélyen elkeserítő, hiszen ezek a magatartások hosszú távon komoly pszichés sérüléseket okozhatnak a gyermek személyiségfejlődésében. Úgy gondoljuk, a szülők egyik legfontosabb feladata, hogy biztosítsák gyermekeik számára az érzelmileg kiegyensúlyozott, harmonikus fejlődés lehetőségét, bármilyen változás is álljon be a családi életben. Ebből is jól látszik, hogy mennyire érzékeny területen is mozgunk, hiszen a téma nemcsak a társadalmi jelentősége miatt, hanem érzelmi komplexitása miatt is nagyon összetett és fontos.

Véleményünk szerint abban az esetben is visszaélésszerű magatartásról beszélhetünk, ha a szülői felügyeleti megállapodást a gyermek életkori sajátosságainak figyelmen kívül hagyásával alkalmazzák a későbbiekben. Ezt a problémát jól szemlélteti a Kúria egyik felülvizsgálati eljárásának tárgyát képező ügy is, amely kifejezetten ezt a kérdéskört érinti.

Az eset tényállása szerint az ügyben érintett felek a házasság felbontása során egyezséget kötöttek, amelyben megállapodtak a szülői felügyeleti jog gyakorlásáról is. A megállapodás értelmében – tekintettel arra, hogy az egyezségkötés időpontjában a gyermek még csecsemő volt –, az édesanya kapta meg a kizárólagos szülői felügyeleti jogot. Idővel azonban a szülők közötti kapcsolat fokozatosan megromlott, és az anya magatartása kiterjedt a gyermek és édesapja közötti kapcsolattartás szándékos korlátozására, valamint a másik szülő rossz színben tűnő feltüntetésére is. Az apa ennek nyomán keresetet nyújtott be az egyezség módosítására vonatkozóan, hivatkozva arra, hogy az anya a gyermek nevelésével és gondozásával kapcsolatos kötelezettségeit nem a gyermek érdekeit szem előtt tartva, hanem annak szellemi és érzelmi fejlődését veszélyeztető módon látja el. Állítása szerint az anya verbális, sőt időnként tetten érhető agresszióval neveli a gyermeket, ami hosszú távon káros következményekkel járhat a gyermek személyiségfejlődésére.

Az, hogy a gyermek milyen szülői magatartások hatására kerülhet veszélybe, szintén nem egyszerűen megválaszolható kérdés, éppen ezért mind a jogalkotó, mind pedig a bírói gyakorlat igyekszik megfelelő mozgásteret hagyni a családtagok számára, és csak drasztikus esetekben avatkozik be. Felmerül azonban a kérdés, hogy a gyermek tudatosan és bizonyítható módon a másik szülő elleni hangolása, valamint az eltávolodás szorgalmazása ilyen esetnek tudható-e be, vagy ez még beleférhet a felek cselekvési autonómiájába.

Ezen kérdésből kiindulva véleményünk szerint a visszaélés megnyilvánulhat például úgy, hogy a felügyeleti jogot a szülő nem rendeltetésszerűen, a gyermek javát szolgálva, hanem önös érdekből, a szülők közötti konfliktusos kapcsolatból kiindulva, a másik szülő kizorítására, valamint a gyermek pszichés terhelésére használja fel. Ez a magatartás nemcsak a másik szülő jogait sérti, hanem közvetlenül a gyermek legfőbb érdekeit is, így például a szellemi, érzelmi fejlettségének zavartalan kialakulását. Az említett jogesetben ráadásul a korábbi egyezség a

gyermek teljesen más fejlettségi állapotában született, így annak rugalmatlan fenntartása, különösen ilyen súlyos nevelési hibák mellett, már nem tekinthető a gyermek érdekeit szolgáló szülői magatartásnak. Ebben az esetben tehát az egyezséghez való ragaszkodás nem jogszerű joggyakorlásnak minősül, hanem annak visszaélésszerű torzításának felel meg. A gyermek életkorának előrehaladtával ugyanis változik személyisége, kommunikációs képessége, szociális élete és érzelmi szükségletei is, amelyekhez, úgy gondoljuk, a szülői gondoskodásnak és felelősségnek arányosan igazodnia kellene.²⁷

5. Joggal való visszaélés a családi vagyonjogban

A házasság felbontása vagy élettársi kapcsolat megszűnése során a felek vagyonának megosztása gyakran nem csupán pénzügyi kérdés, hanem érzelmi síkon is komoly feszültséget hordozó folyamat. Éppen ezért, ebben a szakaszban különösen érzékeny ponttá válhat a felek részéről a joggal való visszaélés. A vagyonmegosztással kapcsolatos visszaélések alapját sokszor a bizalom elvesztése, a felek közötti kommunikáció megszűnése, valamint az anyagi előny megszerzésére irányuló szándék képezi. A tanulmány jelen pontjában az ilyen típusú visszaéléseket szeretnénk körbejárni, arra a kérdésre keresve a választ, hogy mikor tekinthető egy magatartás a jog gyakorlásával való visszaélésnek, és milyen eszközökkel lehet ezeket a helyzeteket felismerni és kezelni.

A vagyon megosztása a felek közötti törvényes vagyonjogi rendszernek vagy megállapodásnak megfelelően szabályozott aktívák, azaz dolgok, vagyoni értékű jogok és követelések szétoztását, valamint a passzív vagyontárgyak, tehát a terhek, tartozások viselési módjának a meghatározását jelenti. A vagyon megosztása történhet egyrészt a családtagok kifejezetten erre irányuló megállapodásával, ezen belül például egy élettársi/házassági vagyonjogi szerződéssel vagy a bíróság által jóváhagyott perbeli egyezséggel, másrészt bíróság általi megosztással.²⁸

A Ptk. 4:57. § (3) bekezdése alapján a házastársi közös vagyon megosztását a következő meghatározott esetekben lehet a bíróságtól kérni: *„Ha a házastársak között nem jött létre szerződés a közös vagyon megosztása tárgyában, vagy az nem terjed ki a vagyonközösség megszűnéséhez kapcsolódó valamennyi igényre, a házastársi közös vagyon megosztását és a rendezetlenül maradt igények elbírálását a bíróságtól lehet kérni.”*

A Ptk. 4:58. §-a tartalmazza a vagyonmegosztás egyik legfontosabb alapelvét, miszerint *„[a] házastársi vagyonközösségből eredő igényeket egységesen kell rendezni.”* Ez az úgynevezett *teljes körű vagyoni rendezés elve*. Ez azt jelenti, hogy a házastársi közös vagyon megosztása során szükséges minden egyes alvagyon (pl. ingatlan, ingóság, megtakarítás) értékének és állagának megállapítása, továbbá a felek esetleges megtérítési igényeinek tisztázása is. Ennek megfelelően, ha a felek bírósághoz fordulnak a közös vagyon megosztása érdekében, akkor a bíróság

²⁷ BH2024. 292.

²⁸ Nyíróné Dr. Kiss Ildikó: A házastársi közös vagyon egységes megosztásának eljárásjogi kérdései. *Közjegyzők Közönye*, 2021/4, 22-43. o.

döntésének ki kell terjednie a közös vagyon egészére. Ezek alapján elmondhatjuk, hogy az ilyen perek elsődleges célja tehát az, hogy minden vagyoni természetű vitás kérdés egyszerre, átfogóan és véglegesen rendezésre kerüljön. Fontos ugyanakkor kiemelni azt is, hogy a bíróság kizárólag a felek által előterjesztett bizonyítékok és nyilatkozatok alapján hozhatja meg döntését, vagyis hivatalból nem köteles bizonyítást lefolytatni. A vagyoni jogi igényeket ezért a bíróság csak a felek által szolgáltatott peradatok keretei között értékelheti és bírálhatja el.

A házastársi közös vagyon megosztásának elengedhetetlen előfeltételeként jelenik meg egy vagyonmérleg elkészítése. Ez a lépés biztosítja a vagyoni jogi igények teljes körű és végleges rendezésének elvét, ezért azt a bíróság által hozott ítélet indokolásának is minden esetben tartalmaznia kell. A vagyonmérleg felállítását akkor sem lehet mellőzni, ha a felek mindössze néhány vagyontárgy vonatkozásában vitatkoznak, míg a többi kérdésben már sikerült megállapodniuk. A közös vagyon teljes körű megosztása ugyanis csak akkor lehetséges, ha annak teljes terjedelmét feltárták és minden vagyontárgy számításba került. Más kérdés ugyanakkor, hogy ha a felek egyes vagyontételek megosztásáról kétséget kizáróan megegyeztek, és ennek megfelelően a vagyontárgyak tényleges szétosztása meg is valósult, akkor a bíróság döntésének már csak a fennmaradó, vitás kérdésekre kell kiterjednie.²⁹

A családi vagyoni jog a házastársak vagyoni viszonyainál sokkal tágabb kategória, beleértjük ugyanis a hazánkban szabályozott egyéb párkapcsolati formák, azaz a bejegyzett élettársi kapcsolat és a *de facto* élettársi kapcsolat vagyoni jogi kérdéseit is.³⁰ A bejegyzett élettársi kapcsolathoz tartozó vagyoni jogi szabályok teljes egyezést mutatnak a házassági vagyoni joggal, míg a *de facto* élettársak esetében csak a törvényes vagyoni jogi rendszernél alkalmaz a házastársi/bejegyzett élettársi vagyoni közösségtől eltérő rendszert a jogalkotó. Az eltérő vagyoni jogi rendszer ellenére azonban a vagyonmegosztás módja és részletei tekintetében szintén egyezés tapasztalható még ebben az esetben is.³¹

A folyamatnak a teljesség igénye nélküli, rövid ismertetését azért is tartottuk fontosnak, mivel a vagyoni jogi kérdések körében fellépő visszaélések itt tudnak a leginkább színre lépni.

Tipikus eset lehet például, amikor az egyik fél szándékosan eltitkolja vagy elvonja a közös vagyont, ellehetetleníti annak felmérését, vagy akár olyan látszatot próbál kelteni, hogy a vagyontárgyak egy része nem is tartozik a közös vagyon körébe. Tehát, ha gyakorlati oldalról közelítjük meg, akkor ez az eset, úgy nézne ki, hogy a vagyonmérleg elkészítése során az egyik fél szándékosan kihagy, elrejt meghatározott vagyontárgyakat, annak érdekében, hogy azok ne kerüljenek feltárássra, számításba. Emellett előfordulhat az is, hogy az egyik fél a vagyonmegosztás elhúzódtását kihasználva időt nyer, és ezalatt – nem feltétlenül jogszerűen – olyan vagyoni átrendezéseket hajt végre, amelyek a másik fél érdekeit

²⁹ Csúri Éva Katalin: A házasság megszűnése, In: Csehi Zoltán – Bodzási Balázs – Tókey Balázs (szerk.): *2013. évi V. törvény a Polgári Törvénykönyvről kommentárja*. Magyar Közlöny Lap- és Könyvkiadó Kft. Budapest, 2021, 703-706. o.

³⁰ Lásd részletesebben: Kriston Edit: *Szerződési szabadság a családi vagyoni jogi szerződésekben*. Bíbor Kiadó, Miskolc, 2022, 76-81.o.

³¹ Vessd össze: Ptk. 6:516. § (4) bekezdés

súlyosan sértik. Gondoljunk itt elsősorban egy olyan jogügylet keletkeztetésére, amely annak érdekében születik, hogy csökkentse a megosztandó vagyon mértékét, például egy közeli hozzátartozó számára történő juttatással.

Ahogy a fejezet elején is említettük, ezen visszaélésszerű magatartások hátterében az anyagi előnszerzés szándéka húzódhat meg. Ez a szándék abból fakadhat, hogy az érintett fél biztosítani szeretné anyagi helyzetét a kapcsolat megszűnését követő időszakra, vagy egyszerűen csak meg kíván szerezni egy számára jelentős értékkel bíró vagyontárgyat a másik féltől.

A vagyonmegosztás gyakorlatában a joggal való visszaélés tipikusan a jognyilatkozatok megtételének megtagadásában áll. *Bíró György* hangsúlyozta, hogy a „*jogszabály általában azért kíván meg egy jognyilatkozatot, hogy az egymással már valamilyen jogviszonyban álló felek egyike egyoldalúan, a másik tudta és beleegyezése nélkül ne változtathasson a fennálló jogi helyzeten. A nyilatkozattevőnek – érdekei védelmében – alanyi joga mérlegelni, hogy a nyilatkozatot megteszi-e vagy sem. Az ilyen helyzet azonban módot ad a másik „sakkban tartására”, oktan akadékoskodásra, bosszúra (...).*”³² *Bíró* egykori gondolata kifejezetten irányadó álláspontunk szerint a vagyonmegosztások során is. Itt is elengedhetetlen ugyanis hangsúlyozni, hogy a családjogi perek jellemzően erősen érzelmi töltetűek. A felek között korábban fennállt érzelmi közösség felbomlása gyakran ellenséges viszonyt eredményez. Ezért elengedhetetlen figyelembe venni az emberi érzelmek szerepét is, hiszen egy-egy visszaélésszerű magatartás mögött nem ritkán mélyen gyökerező sérelmek, feldolgozatlan konfliktusok, vagy akár bosszúvágy is meghúzódhat, sőt ezek megjelenése manapság még gyakoribb. Ezek az érzelmi tényezők pedig közvetlenül is befolyásolhatják a döntéshozatalt, különösen a bíróság ítéletének indokolása és a méltányossági szempontok figyelembevétele során.

6. Összegzés

A tanulmány a joggal való visszaélés kérdéskörét tárgyalta a családjogi perekben. Célunk az volt, hogy válaszokat keressünk arra, hol húzódik a határ a jogos és a jogellenes magatartás között ezekben az esetekben, és mikor mondhatjuk, hogy valamelyik fél visszaélésszerűen gyakorolja jogait az ilyen jellegű eljárásokban.

A joggal való visszaélés a magyar családjogi bíráskodásban nem új keletű probléma, azonban kevés jogi szakirodalom és gyakorlat foglalkozott eddig mélyrehatóan ezzel a témával. Ebből adódóan további célkitűzésünk, hogy tudományos vitát indítsunk a joggal való visszaélés alapelveinek családjogban való megjelenéséről, és felhívjuk a figyelmet arra, hogy a téma alaposabb vizsgálatára a joggyakorlatban és a jogirodalomban egyaránt szükség van, hiszen az utóbbi időben nőtt az ilyen jellegű magatartások jelenléte az eljárások során.

A tanulmányban – a tartalmi korlátok között – igyekeztünk részletesen tárgyalni a joggal való visszaélés elméleti és gyakorlati aspektusait, bemutatva a történeti

³² *Bíró*: i.m. 83.o.

fejlődést és a különböző jogi megközelítéseket. Külön fejezetben foglalkoztunk a szülői felügyelet és kapcsolattartás körében megjelenő visszaélésszerű joggyakorlással, valamint a családi vagyoni jogban előforduló visszaélésekkel.

Irodalomjegyzék

- Bíró György – Lenkovics Barnabás: Általános rész I. In.: Bíró György (szerk.): Általános tanok és személyek joga. Novotni Alapítvány a magánjog fejlesztéséért, Miskolc, 2013
 - Csúri Éva Katalin: A házasság megszűnése, In: Csehi Zoltán - Bodzási Balázs – Tókey Balázs: 2013. évi V. törvény a Polgári Törvénykönyvről kommentárja. Magyar Közlöny Lap- és Könyvkiadó Kft. Budapest, 2021
 - Eörsi Gyula: A jogi felelősség alapproblémái. A polgári jogi felelősség. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1961
 - Gellért György (szerk.): A Polgári törvénykönyv magyarázata 1. Közgazdasági és Jogi könyvkiadó, Budapest, 1995.
 - Juhász Ágnes: Abuse of Right within the Civil Law and Beyond. Analele Universitatii de Vest Din Timisoara Serie Dept / Annals of the Timisoara West University Law Series 2016/1.
 - Kóczián Lilla: Az elvált szülő felelőssége – a szülői felügyeleti jog és a kapcsolattartás rendezése a tárgyalóteremtől a közvetítőig, Themis, 2020 december, ELTE Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola, Budapest, 2020
 - Kriston Edit: Szerződési szabadság a családi vagyoni jogi szerződésekben. Bíbor Kiadó, Miskolc, 2022
 - Nagy Márta: „A házasság megszűnése” in: Jakab András – Fekete Balázs (szerk.): Internetes Jogtudományi Enciklopédia (Családjog rovat, rovatszerkesztő: Hegedűs Andrea), 2018
 - Nyíróné Dr. Kiss Ildikó: A házastársi közös vagyon egységes megosztásának eljárásjogi kérdései. Közjegyzők Közlönye, 2021/4.
 - Pusztahelyi Réka: Abuse of the Right of Unilateral Termination in Contract Law. Acta Universitatis Sapientiae Legal Studies, 2018/7.
 - Sárándi Imre: Visszaélés a joggal. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1965
 - Tercsák Tamás: A joggal való visszaélés bírói gyakorlatáról – ingadozó dogmatika. Jogtudományi Közlöny 2022/ 4.
 - Vékás Lajos – Gárdos Péter (szerk.): A Polgári Törvénykönyv magyarázatokkal. Complex, Budapest, 2013
-